

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Виолета Пламенова Караиilieва,
редовен докторант към катедра Археология при ИФ, СУ „Св. Кл. Охридски“,
на тема
„Археометрично изследване и реконструкция на бронзови предмети от днешна
Югоизточна България, I–VII в. сл. Хр.“
от доц. д-р Красимир Ников, член на Научно жури по специалността 2.2. История и
археология „Археология“ (Археология – Методи в археологията - РД-38-448/19.07.
2023 г.) за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Развитието на археологическата наука през последните години неизменно се превръща в поле на взаимодействие с различни области на научното дирене. Днес изясняването на редица проблеми, свързани с място на създаване, произход на суровина/и, начин на изработване, както и „пътването“ на различни категории археологически артефакти на големи разстояния е възможно да се осъществи единствено и благодарение на такава колаборация. Това прави избора на тема на дисертацията на Виолета Караиilieва актуален, необходим и дисертабилен. Аргументирано е обоснована необходимостта от подобно изследване, задачите са поставени ясно. Основна цел на труда е да бъде направен подходящ набор от археометрични анализи, които да подпомогнат консервационно-реставрационните дейности върху бронзови съдове, датирани в периода I-III в. сл. Хр. от територията на днешна Югоизточна България, чрез поставянето на различни задачи от полето на археологическата и консервационната науки (с. 6-7). Решението на тези задачи се основава на достатъчен брой (17) бронзови съдове, което е предпоставка за достигане на обективни изводи.

Дисертационният труд има структура, която отговаря на темата и се състои от четири части: текст (I), практическа част (II), три приложения (III) и фотографска документация (IV). От тях несъмнено основна е първата, която включва въведение, 8 глави, заключение и цитирана литература – общо 265 страници. В нея съществува

добре постигнат баланс между проблемите, касаещи археологическата, реставрационната и археометричната науки.

Глава 1 (*Съвременно състояние на археометричните изследвания върху бронзови съдове*) е информативна и дава необходимата представа за проблемите свързани с различни аспекти на технологията, рудодобива и определяне състава на метала с цел локализиране на суровините и вероятния произход на готовите артефакти. Критичният поглед на докторанта позволява да бъдат изявени редица особености в съвременното състояние на археометричните изследвания по темата, както и да бъдат набелязани важни за решаване бъдещи задачи.

Втора глава (*Суровини, технология и техника на производство на бронзови съдове от периода I–III в. сл. Хр.*) представлява преглед и необходимо въведение в сферата, касаеща развитието на бронзови сплави. Вниманието тук е насочено към съществуващата информация за медните находища в източнобалканската зона; разгледани са химичните и физичните характеристики на медта и нейните сплави. Важен акцент с оглед на темата се явяват данните за съществуващите бронзови сплави в Римската империя. Специално внимание е обърнато и на технологичните етапи на обработката на медните сплави (калъпи, леене, механични деформации при формуването на съдовете). Обособена част е посветена на инструментариума използван при отливането на бронзови предмети, изработването на декорацията и довършителните дейности, включително и дейностите по сглобяването на отделните елементи на съдовете.

В глава 3 (*Преизползване и функционалност на бронзовите съдове*) акцент е поставен върху една от специфичните черти на археологическите бронзови предмети: дълговременната им употреба и съпътстващите ги процеси на ремонт, промяна или претопяване. Систематизацията и класификацията на различните видове поправки, представените възможности за разграничаването на местни от импортни съдов, както и функционирането на бронзовите съдове в различна среда имат определен приносен характер.

Освен в глава 3, археологически подход към проблемите съдържащи в себе си бронзовите съдове е налице и в глава 4 (*Археологически контекст на изследваните съдове*). В нея са представени контекстите на местонамиране на артефактите обект на

анализ в работата. Представянето им трябва да се разглежда като задължително условие за избор на обективен подход за извършваната консервация и реставрация.

Археометричните анализи представени в глава 5 (*Археометрични анализи на бронзови съдове*) са изведени като основен компонент в решаването на редица реставрационни задачи, но те имат значение и за чисто археологическото разбиране на проблемите, които тези предмети представят. Те трасират изработването на нова методика за изследване и консервационно-реставрационни дейности на антични предмети от бронз.

Глава 6 (*Особености на консервационно-реставрационните дейности при бронзови съдове*) представлява въведение в спецификата на консервацията и реставрацията на бронзови съдове, както и на необходимите реквизити, съпътстващи процесите на възстановяване на отделните артефакти.

На самата практическа намеса при съдовете от обособената група 1 е посветена глава 7 (*Консервационно-реставрационна намеса при съдове от Група 1*). Глава 8 се занимава случаите на съдовете от група 2. В нея са предложени насоки за бъдеща консервационно-реставрационна намеса.

Заключението отразява обективно изводите и надгражда достигнатите в отделните глави наблюдения.

Изследването е изградено върху един необичаен и рядко срещан подход за подобен тип работа. Чисто консервационните и реставрационни задачи и анализи са пречупени през призмата на археологическия поглед, което показва опит и познаване отвътре на теренната археологическа работа. Според мен това е важно преимущество при разбирането на проблемите на конкретните примери, които са обект на изследване в дисертацията и най-важното води до избор на оптимален подход за тяхното решаване. Този подход личи във всички глави и позволява на Виолета Караилиева да постигне дълбочина при представянето на различни казуси.

Принос за доброто впечатление от изследването имат добрият стил и стегнати изказ. Езикът показва пълноценно усвояване на разнообразна терминология, с която авторът борави с лекота.

Оценявам дисертацията като изследване с приноси. Поставените в началото задачи са изпълнени в пълнота. Положителното впечатление от изследването се допълва от представените приложения.

Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертацията. Приносите са представени коректно; авторът има две публикации по темата.

Всичко казано дотук ми позволява да препоръчам на уважаемото Научно жури да присъди на Виолета Кара依лиева образователната и научна степен „доктор“.

19. 09.2023 г.

доц. д-р Красимир Ников

София